

Underlagsrapport 2021:3

Beskrivning av Konsumentverkets beräknade hushållskostnader

Sammanfattning

Konsumentverket beräknar årligen några av de vanligaste hushållskostnaderna. Beräkningarna anpassas löpande efter befolkningens ändrade behov, vanor och aktiviteter, samt efter standard- och konsumtionsutvecklingen i samhället.

Under 2019 gjorde Konsumentverket omfattande undersökningar av kostnadsposterna kläder och skor, fritid och lek samt livsmedel. Då uppdaterades vilka artiklar som skulle ingå, antal och användningstid för respektive artikel för att utgöra grund för beräkningarna. Under 2020 gjordes en motsvarande översyn av kostnadsposterna personlig hygien, mobiltelefon och media. Hemutrustning, förbrukningsvaror och övrig barnutrustning har uppdaterats på samma sätt under 2021.

Beräkningarna omfattar både individuella och hushållsgemensamma kostnader och utgår från ett grundläggande behov av varor och tjänster oberoende av hushållets inkomster. Beräkningarna möjliggör en rimlig konsumtionsstandard, varken existensminimum eller en överflödskonsumtion. Konsumentverkets beräkningar omfattar inte olikheter som finns i konsumtionen beroende på kulturella skillnader, sjukdom eller funktionsvariationer.

De kostnader som Konsumentverket beräknar står för omkring en tredjedel av hushållens totala kostnader. Månadskostnader beräknas för följande områden:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Personlig hygien
- Fritid och lek
- Mobiltelefon
- Barn- och ungdomsförsäkring
- Övrig barnutrustning
- Hemförsäkring
- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning
- Medier
- Hushållsel
- Vatten och avlopp

Beräknade kostnader ska kunna användas som referensvärden vid såväl budgetrådgivning som vid hushållens egen ekonomiska planering. De beräknade kostnaderna lämnas också som ett underlag till regeringens beslut om riksnormen inom försörjningsstödet. Beräkningarna används även för andra ändamål av kommuner, myndigheter, banker, privatpersoner med flera. Konsumentverket ansvarar inte för hur andra myndigheter, organisationer och privatpersoner använder beräkningarna.

Konsumentverkets beräknade kostnader publiceras i "Koll på pengarna", från 2022 endast i digital version och på vår webbplats. Från hösten 2021 läggs uppgifterna också ut som öppna data på [konsumentverket.se](https://www.konsumentverket.se).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1 Bakgrund.....	5
2 Syfte och användningsområden	6
3 Metod	7
3.1 Utgångspunkter och antaganden	7
3.2 Hushållstyper.....	7
3.3 Översyn av innehåll, behov och kostnader.....	8
3.4 Övriga antaganden och utgångspunkter	9
3.5 Urval.....	10
3.6 Beräkningsmetod.....	10
3.7 Avgränsningar.....	11
3.8 Underlag för beräkningar	12
3.9 Individuella kostnader.....	13
3.10 Hushållsgemensamma kostnader	15
4 Förbrukningslistor och Öppna data	19
5 Prisinsamling, konsumentprisindex och prognos	20
5.1 Prisinsamling	20
Bilagor.....	1

1 Bakgrund

Konsumentverket beräknar några av de vanligaste hushållskostnaderna varje år. Beräkningarna påbörjades redan under mitten av 1970-talet efter att allmänheten, konsumentvägledare, myndigheter med flera efterfrågade ett underlag för att göra en hushållsbudget. 1978 publicerades de första beräkningarna i "Hushållets kostnader, en hjälpredda för din ekonomi" som var Konsumentverkets föregångare till "Koll på pengarna". Vad som är en rimlig konsumtion och vanliga utgiftsområden förändras över tiden. Därför måste de beräknade hushållskostnaderna anpassas med jämna mellanrum efter befolkningens ändrade behov och aktiviteter, samt till standard- och konsumtionsutvecklingen i samhället.

För att uppdatera innehållet av varor och tjänster i beräkningarna görs regelbundna översyner med hjälp av statistik från olika myndigheter, organisationer och undersökningsinstitut. Vid varje översyn görs en ny bedömning av urvalet av de kostnadsberäknade artiklarna samt deras antal, användningstider och inköpsställen. Anpassningar görs efter nya rön angående den allmänna standardutvecklingen i samhället, levnadssätt, näringsbehov och olika konsumtionsaspekter. För att få bra och aktuellt behovsunderlag används fokusgrupper och webbenkäter.

De utgiftsområden som beräknas står för omkring en tredjedel av hushållets totala kostnader och utgår från ett grundläggande behov av varor och tjänster oberoende av hushållets inkomster. Det är varken existensminimum eller en överflödskonsumtion som gäller, utan en rimlig konsumtionsstandard. Beräkningarna omfattar både individuella och hushållsgemensamma kostnader för flickor/pojkar, kvinnor/män i olika åldrar och i olika hushållsstorlekar. Konsumentverkets beräkningar omfattar inte olikheter som finns i konsumtionen beroende på kulturella skillnader, sjukdom eller funktionsvariationer.

Boendekostnaden är en stor utgift för hushållen. Trots det ingår inte den i Konsumentverkets beräknade hushållskostnader. Den kan variera mycket bland annat efter bostadsort, typ av boendeform och skilja sig mycket åt i standard och utformning som påverkar kostnaden. Beräkningar görs inte heller för tand- och sjukvård, transport, barnomsorg, hemtjänst, semester, hotell, café- eller restaurangbesök, utbildning, presenter med mera.

2 Syfte och användningsområden

Syftet med att beräkna hushållskostnader är att de ska kunna användas som referensvärden vid planering av hushållsbudget av hushållen, konsumentvägledare, budget- och skuldrådgivare, socialkontor, banker, skolor etcetera. Beräknade referensvärden lämnas också som underlag till regeringen för beslut om riksnormen inom försörjningsstödet. Framtagna beräkningar lämnas även till Försäkringskassan som referensvärden för vad som avser normala levnadskostnader. Materialet används för bedömning av merkostnader vid bidragsgivning för personer med funktionsnedsättning.

Beräkningarna publiceras årligen i Koll på pengarna och på vår webbplats. Dessutom ingår beräkningarna i Konsumentverkets Budgetkalkyl, som också finns på konsumentverket.se.

3 Metod

3.1 Utgångspunkter och antaganden

Beräkningarna ska motsvara en rimlig konsumtion i hushållen och täcka kostnader för de varor och tjänster som i regel behövs för ett vardagsliv i dagens samhälle.

Konsumentverkets beräkningar är behovsbaserade och inte inkomstbaserade.

Beräkningarna ska visa hur en rimlig konsumtionsnivå kan se ut. De varor och tjänster som ingår i beräkningarna är exempel och kan ersättas med andra val av produkter och tjänster inom samma nivå. Den som använder beräkningarna behöver själv skatta hur väl kostnaderna överensstämmer med de egna förutsättningarna.

3.2 Hushållstyper

Beräkningarna ska kunna användas för hushåll av olika storlek och med olika sammansättningar av åldrar och kön. Hänsyn har tagits till att behovet av produkter kan skilja sig på grund av kön, ålder och antalet personer i hushållen. I Koll på pengarna och i Budgetkalkylen anges dock könsneutrala kostnader som är ett genomsnitt av kostnaden för flickor och pojkar eller kvinnor och män. Detaljerade beräkningar utifrån ålder och kön kan efterfrågas hos Konsumentverket eller hämtas under Öppna data.

Inom de individuella budgetposterna livsmedel, kläder och skor, personlig hygien samt fritid och lek, finns beräkningar för olika ålderskategorier mellan noll år upp till vuxen ålder. I de tre förstnämnda posterna antas behovet och därmed kostnaderna vara beroende av kön från tio års ålder. Vi har bedömt att behovsunderlaget för barn under tio år är detsamma oavsett kön. Budgetposten fritid och lek beräknas lika oavsett kön för respektive åldersgrupp.

Inom de hushållsgemensamma utgiftsposterna är kostnaderna mest beroende på hushållsstorlek. Beräkningar görs för en person upp till sju personer. Vid behov av beräkningar för fler än sju personer kan beloppen ökas för varje ytterligare person för sjupersonershushållet med marginalkostnaden, det vill säga skillnad i kostnad mellan sex och sju personer.

För utgiftsområdena hemutrustning, hemförsäkring och förbrukningsvaror har även bostadsstorleken betydelse för beräkningarna. I flerpersonshushållen har vi räknat med att det ingår två vuxna med upp till fem barn. Vi har räknat utifrån följande bostadsstorlekar i hyreslägenhet:

- 1–2 personer, 2 rum och kök 60 kvm
- 3 personer, 3 rum och kök 70 kvm
- 4–5 personer, 4 rum och kök 90 kvm
- 6–7 personer, 5 rum och kök 110 kvm

Hemförsäkringspremierna är också olika höga beroende på var i landet man bor. I beräkningarna utgår vi från följande tre olika ortstyper:

- storstad: fler än 200 000 invånare
- mellanstor stad: mellan 50 000 och 200 000 invånare
- mindre tätort: färre än 50 000 invånare

3.3 Översyn av innehåll, behov och kostnader

Vad som anses vara en rimlig konsumtion förändras över tid. Konsumentverket gör löpande olika översyner av innehåll i beräkningarna av hushållskostnaderna. Under 2019 till 2021 har samtliga kostnadsposter undersökts närmare. Konsumentverket kan utifrån de olika undersökningarna konstatera att behovet av olika varor och tjänster i stort sett ser likadant ut i hela landet. Syftet med undersökningarna var att få en bild av vad allmänheten anser vara ett basbehov för individer och hushåll.

Under 2019 gjorde Konsumentverket omfattande undersökningar för de individuella kostnadsposterna Kläder och skor, Fritid och lek samt Livsmedel. Vuxna och föräldrar till barn i olika åldrar fick tycka till om innehållet av de olika artiklarna för de personanknutna utgiftsposterna. En kvantitativ undersökning genomfördes för kläder, skor samt fritidsartiklar för att kvalitetssäkra innehållet vad gäller typ av artiklar, behov av antal, mängder och användningstid. För att ytterligare säkra kvaliteten gjordes också kvalitativa undersökningar med hjälp av flera fokusgrupper i en storstad och i en medelstor stad.

Konsumentverket gjorde också en översyn och revidering av tidigare års matsedel tillsammans med Livsmedelsverket under 2019. Den nya matsedeln är anpassad efter de svenska kostråden 2015, som utgår från de nordiska näringsrekommendationerna NNR 2012. Enligt livsmedelsstrategin som regeringen fastställt ska alla kunna äta hälsosam och miljömässigt hållbar mat. Vid beräkningen av hushållens livsmedelskostnader från 2020 har ökad hänsyn tagits till detta. Matsedeln är nu mer hållbar ur ett ekonomiskt, hälsosamt och miljö- och klimatanpassat perspektiv. I jämförelse med tidigare matsedlar innehåller den en ökad andel vegetariska måltider, mindre mängder rött kött och charkprodukter och till viss del även mindre mängder mejeriprodukter. För beräkning av det kött och de charkprodukter som ingår har hänsyn tagits till såväl djurskydd och djurhälsa som en miljö- och klimateffektiv produktion. Fisk- och skaldjursprodukter är MSC-märkta. Livsmedel som exempelvis kaffe, te, kakao, bananer och de flesta mejeriprodukter är ekologiska. Konsumentverket har lagt till värden för klimatpåverkan genom att, förutom kostnad i kronor, också redovisa uppgift om antal koldioxidekvivalenter (CO₂e) för matsedeln.

Under 2020 genomfördes en kvantitativ undersökning av innehållet i kostnadsposten Personlig hygien. Motsvarande undersökning gjordes under 2021 för respektive kostnadspost inom de hushållsgemensamma utgiftsområdena Förbrukningsvaror, Hemutrustning, Medier och Hemförsäkring. Undersökningarnas syfte var att få en bild av vad som anses som ett basbehov inom de olika utgiftsområdena för hushåll av olika storlek. Utifrån resultatet av undersökningarna har Konsumentverket uppdaterat innehållet i de berörda kostnadsposterna för hushållen.

Kostnadsposten Spädbarnsutrustning har inte tidigare presenterats i sammanställningen av de beräknade kostnaderna i Koll på pengarna. Kostnaden har behandlades separat då den var beräknad på hushållsnivå och inlagd som en egen hushållsstorlek. Under 2021 har kostnadsposten setts över, bytt namn till Övrig barnutrustning och beräknas nu istället på individnivå. Kostnaden presenteras numera i kostnads-sammanställningen i Koll på pengarna och i Budgetkalkylen.

3.4 Övriga antaganden och utgångspunkter

I beräkningarna utgår vi från att hushållen har en grundutrustning i hemmet och vi beräknar inte kostnader för utgifter som uppstår vid ett förstagångsinköp av ett produktslag som till exempel vid bosättning.

Kostnadsbeloppen ska kunna göra det möjligt för hushållen att fungera både på kort och på lång sikt. Utgiften för en artikel delas upp under hela användningstiden och beräkningarna visar kostnaden per månad. För sällanköpsvaror, det vill säga produkter som har längre användningstid och som bara köps en gång eller köps med flera års mellanrum, avses att man månadsvis sätter av pengar för att senare kunna ersätta varan med en ny när den gamla har tagit slut, är utsliten eller urvuxen. Detta gäller särskilt i de båda posterna Övrig barnutrustning, Hemutrustning och Kläder och skor där det finns ett stort antal sådana varor.

För samtliga poster antas att hushållen:

- bor i lägenhet i flerbostadshus med gemensam tvättstuga
- inte har egen tvätt- eller diskmaskin
- är av olika storlek och familjesammansättningar
- ska kunna behålla en rimlig standard såväl på kort som på lång sikt
- har familjemedlemmar som är friska och utan funktionsvariationer som innebär extra kostnader
- använder vanligt förekommande varor och tjänster som köps nya
- i rimlig mån tar hänsyn till miljön vid val av varor och tjänster, inköpsmängder och användningstider
- tar hänsyn till säkerhetsaspekter vid val av produkter och tjänster
- köper varor och tjänster som i övervägande del finns i butiker och butikskedjor som är vanliga i Sverige
- har begränsad tid för hushållsarbete, hushållet köper bröd och en mindre del hel- eller halvfabrikat

3.4.1 Fysisk aktivitet

Konsumentverkets beräkningar har utgått från att alla individer ägnar sig åt fysisk aktivitet. Kostnader för detta kan skilja sig mycket åt beroende på vilken aktivitet som väljs. Vi har utgått från att alla ska kunna vara aktiva hela året och att sporterna ska vara vanligt förekommande i landet. Konsumentverket har beräknat kostnaden för att spela innebandy och fotboll eller gå på gym och att de yngre barnen går i simskola. Längdskidåkning ingår också i kostnaderna.

3.4.2 Miljöhänsyn

Med tanke på den privata konsumtionens miljöeffekter försöker vi att i rimlig utsträckning ta hänsyn till miljöaspekter vid valet av produkter i beräkningarna. Detta kan vi göra inom de budgetposter där miljömärkta varor är vanliga som till exempel personlig hygien, förbrukningsvaror och i någon mån inom kläder och skor. För andra budgetposter, till exempel hemutrustning såsom möbler, husgeråd, TV med mera är det svårare att finna miljövänliga varor som uppfyller våra antaganden om lättillgänglighet

och skäligt pris. Antingen är miljöprodukter inom dessa konsumtionsområden sällsynta eller att de som förekommer är dyra.

3.5 Urval

Konsumentverkets beräkningar utgår från några av hushållens vanligaste utgiftsområden. Detta gäller både för individuella och hushållsgemensamma kostnader.

3.5.1 Individuella kostnader

- Livsmedel och alkoholfria drycker
- Personlig hygien
- Kläder och skor
- Fritid och lek
- Mobiltelefon
- Barn- och ungdomsförsäkring
- Övrig barnutrustning

3.5.2 Hushållsgemensamma kostnader

- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning
- omfattar delposterna: Datorutrustning, TV, Radio, Möbler och armaturer, Laga mat, Duka, Textilier, Rengöra, Underhålla, Övrigt
- Medier
- omfattar delposterna: Internet, Mobilabonnemang, Övrigt
- Hemförsäkring
- Hushållsel
- omfattar delposterna: Belysning, Kyl och frys, Matlagning och disk, Tvätt och torkning, TV och dator, Övrigt
- Vatten och avlopp
- omfattar delposterna: Personlig hygien, Toalettspolning, Disk, Tvätt, Mat och dryck, Övrigt

3.6 Beräkningsmetod

För varje utgiftsområde bedömer Konsumentverket vilka varor och tjänster som ska representera en rimlig konsumtion för varje person- och hushållskategori som sedan ska kostnadsberäknas.

Vid valet av produkter utgår vi från:

- Olika behov som behöver tillgodoses inom respektive personkategori och hushållsstorlek.
- Aktiviteter och beteenden som är vanliga inom de olika kategorierna för att uppfylla de olika behoven.
- Information och statistik om hur stor andel i olika åldrar och kön som använder eller äger varan eller tjänsten.

- Olika hushålls uppfattning om rimlighet i att äga eller använda varan eller tjänsten, användningstid och mängd. Detta görs bland annat med hjälp av enkäter och fokusgrupper.
- Att alla produkter köps in nya, alltså inte begagnade, med undantag för cyklar till barn och ungdomar.
- Att i möjlig mån välja produkter som har minst miljöpåverkan.

3.7 Avgränsningar

I beräkningarna ingår inte kostnader för hushållens övriga konsumtionsutgifter för exempelvis:

- Boende, hyra och uppvärmning
- Transporter
- Tand- och sjukvård förutom en årlig tandundersökning
- Samhällsservice, såsom barn- eller äldreomsorg
- Utbildning
- Semester
- Ökade kostnader vid storhelger, såsom jul och påsk
- Hotell, café- eller restaurangbesök
- Alkoholhaltiga drycker och tobak
- Presenter med mera

3.7.1 Övriga kostnader som inte ingår

Begagnade varor

Begagnade varor ingår inte i beräkningarna (med undantag för barn- och ungdomscyklar) eftersom varuutbud, kvalitet och återstående användningstid troligen varierar mycket. I våra beräkningar måste en vara med viss funktion och viss kvalitet kunna gå att köpa till åtminstone ungefär samma pris i en stor del av Sverige för att kostnadsberäkningarna ska kunna vara så generellt användbara som möjligt. Att beräkna återstående användningstid på begagnade varor är problematiskt.

Gåvor eller arv

I beräkningarna ingår inte att hushållen ärver eller får olika produkter som gåva. Arv skulle främst kunna gälla yngre barn när det gäller exempelvis kläder, leksaker, böcker och sportutrustning. Vi saknar tillräckliga kunskaper om hur vanligt arv eller gåva är beträffande olika produkter men vet att alla inte har möjlighet att ärva. Även om man har flera barn är det inte självklart med arv, exempelvis om barnen är av olika kön eller om storleken inte passar när det är säsong för att använda artiklarna etcetera. Dessutom är antalet klädesplagg, leksaker etcetera som ingår i beräkningarna inte så stort och om det skulle tillkomma ett visst antal ärvda artiklar så skulle det ändå inte vara fråga om något överflöd. Den beräknade användningstiden för varorna är i flera fall så lång att det troligtvis inte går att räkna med återanvändning i någon större utsträckning.

Extra kostnader för livsmedel

I kostnaderna ingår inte eventuella merkostnader för livsmedel under storhelger som exempelvis jul, nyår, påsk och midsommar. Vi har heller inte anpassat beräkningarna för att ha gäster eller själv vara bortbjuden.

Speciella fritidsintressen

I beräkningarna har vi inte tagit med kostnader för speciella fritidsintressen som exempelvis ishockey, ridning, golf, husdjur, semester och liknande. Det finns många olika fritidsaktiviteter med stor variation i kostnader. I många fall innebär det högre belopp som inte bedöms ingå i ett basbehov.

Bosättningskostnader

Beräkningar görs utifrån ett redan möblerat och inrett hem där artiklar byts ut först när de är förbrukade eller urvuxna. Det ingår heller inte något sparande för att vuxna barn som flyttar hemifrån ska kunna sätta bo.

3.8 Underlag för beräkningar

När beräkningarna först togs fram i mitten av 1970-talet utgick Konsumentverket från en rimlig förbrukning i hushållen i sina bedömningar och beräkningar utifrån vad som var känt om faktisk konsumtion. Dessutom användes kunskaper och information från experter (både inom och utanför Konsumentverket) inom olika produktområden.

Tidigare år genomförde Statiska Centralbyrån en omfattande undersökning om hushållens utgifter (HUT). Den informationen om hushållens faktiska konsumtion finns inte längre att tillgå. Våra beräkningar görs utifrån insamlad information och statistik från bland annat undersökningsinstitut, myndigheter, olika organisationer och externa experter. Underlagen gäller hushållens konsumtion, inköp, produktinnehav, fritidsvanor med mera. Här nedan ges exempel på några olika källor:

- Statistiska centralbyrån
- Post och telestyrelsen
- Livsmedelsverket
- Energimyndigheten
- Konsumenternas försäkringsbyrå
- Svenskt vatten
- Statens kulturråd
- Riksidrottsförbundet
- Svenska Livräddningssällskapet
- Statens offentliga utredningar
- Centrum för konsumtionsvetenskap

Dessutom har vi tagit del av motsvarande beräkningar i Norge och Finland.

3.9 Individuella kostnader

I denna kategori ingår kostnader som är personanknutna och som beräknas utifrån olika ålderskategorier och kön. De individuella kostnaderna redovisas med en genomsnittskostnad för flickor och pojkar, kvinnor och män. Mer detaljerade uppgifter kan efterfrågas från Konsumentverket eller hämtas i Öppna data.

3.9.1 Livsmedel

Beräkningarna för livsmedel visar hur mycket en näringsriktig och varierad matsedel med viss klimat- och miljöhänsyn kan kosta för olika åldrar och kön. Kostnaderna beräknas utifrån de livsmedel som ingår i Konsumentverkets matsedel som omfattar 30 dagar. Klimatpåverkan för matsedeln har beräknats och visar måltidernas klimatpåverkan angivet i koldioxidekvivalenter (CO₂e).

Matsedlarna består av frukost, lunch, middag och tre mellanmål per dag. Innehållet bygger på vanliga, näringsriktiga och prisvärda maträtter. Det är övervägande del hemlagad mat och en liten mängd hel- och halvfabrikat då vi utgår från att hushållen har begränsad tid för matlagning och bakning.

Eftersom många äter lunch utanför hemmet har två alternativ för livsmedelskostnaderna beräknats:

- Kostnaderna bygger på att alla måltider tillagas hemma
- Kostnaderna bygger på att all mat förutom lunch på vardagar (måndag-fredag) tillagas hemma. Kostnader för lunch under vardagar ingår inte i beräkningarna. Barn och ungdomar som går i skolan får mat på förskolan eller skolan och många vuxna äter lunch på restaurang.

För ytterligare information om Konsumentverkets matsedel och beräkningar hänvisar vi till rapport 2019:12 Konsumentverkets matsedel.

3.9.2 Personlig hygien

Utgiftsposten Personlig hygien omfattar varor och tjänster som behövs i olika åldrar och kön för att hålla sig ren och fräsch och för att vårda sin kropp. Här finns bland annat tvål, tandborste, hudkräm, solskyddsmedel, blöjor och mensskydd. Förutom detta ingår även kostnader för exempelvis hårklippning, rakapparat och en mindre del hårprodukter och kosmetika. Dessutom ingår en kostnad för ett tandläkarbesök för en basundersökning en gång per år för vuxna.

Inom området personlig hygien varierar behovet av produkter och mängder efter ålder och för ungdomar och vuxna även efter kön. I beräkningarna har vi valt miljömärkta varor i de fall de är de vanligaste produktvarianterna och eventuell merkostnad är rimlig.

3.9.3 Kläder och skor

Kostnaderna ska täcka årsbehovet av kläder och skor som används under olika årstider, för både vardag och för något festligare tillfälle. Dessutom ska beräkningarna täcka kostnader för kläder som är avsedda för vanliga sport- och fritidsaktiviteter. Utöver

detta har vissa tillbehör tagits med såsom reflexer, portmonnä, paraply, armbandsur och väskor. Rygsäckar för barn och skolungdomar ingår också.

Eftersom behovet av kläder och skor skiljer sig mellan olika åldrar och kön görs beräkningar för respektive barngrupper upp till och med 17 år och för vuxna män och kvinnor från 18 år. För barn till och med tio år görs prisinsamling av samma kläder för båda könen. Vi har utgått från att de flesta kläder inte skiljer sig så mycket mellan flickor och pojkar och att priserna för de plagg som är olika ligger i ungefär samma prisklass.

Antal artiklar

För bedömningen av antalet plagg och skor av skilda slag som behövs för respektive personkategori har vi bland annat gjort antaganden om hur ofta olika kläder byts samt att hushållet tvättar en gång i veckan.

Kvalitet

Kläderna som ingår i beräkningarna ska vara lättskötta, tåla maskintvätt och inte kräva mycket arbete efter tvätt.

Användningstid

Vid beräkningen av användningstiden för produkterna tar vi hänsyn till mängden och kvaliteten på de kläder och skor som ingår. Vi antar ett normalt slitage. När det gäller barnkläder och skor tar vi även hänsyn till hur snabbt barn växer. Vi behöver konsumera mindre kläder och skor utifrån ett hållbarhetsperspektiv och i större utsträckning byta ut dem när de är utslitna istället för när vi hellre vill ha de mest moderna kläderna. Användningstiden för vuxna är därför relativt lång.

3.9.4 Fritid och lek

Vanliga fritidsaktiviteter ligger till grund för bedömningen av vilka produkter som ska ingå i denna utgiftspost. Det gäller såväl inom- som utomhus, viss motion och kultur, sysselsättningar som utförs ensam eller tillsammans med till exempel familj och vänner. När det gäller utomhusaktiviteterna ingår produkter för både sommar- och vinterbruk. Aktiviteterna och därmed produktvalet i beräkningarna skiljer sig mellan olika åldersgrupper. Valet av aktiviteter har gjorts utifrån kunskaper om barns behov samt undersökningar och statistik¹ om vad människor i skilda åldrar ägnar sig åt på fritiden. Vi har också tagit hjälp av fokusgrupper angående val av produkter och aktiviteter som anses nödvändiga och som är vanligt förekommande för ett bra vardagsliv.

För yngre barn gäller kostnaderna för varor och tjänster som behövs för deras utveckling och stimulans. Förutom leksaker har vi exempelvis tagit med spel, pussel, ritsaker, böcker, skidor och cykel. Då det gäller besök på bio, simhall, djurpark etcetera har vi utgått från att barn i de yngre åldersgrupperna har en medföljande vuxen. När det gäller cyklar för barn mellan fyra och sjutton år har vi antagit att man köper begagnade. Att vi

¹ Hämtat från bland annat Ungdomsstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Statens kulturråd, Riksidrottsförbundet, Ungdomsbarometern, Mediebarometern, Internetbarometern (Nordicom, Göteborgs universitet)

inte kostnadsberäknar nya för dessa åldersgrupper beror på att cyklar är dyra och att de har en längre livstid än vad barn som växer kan nyttja.

För äldre barn och vuxna ingår kostnader för vanliga sysselsättningar i olika åldrar, såsom att läsa böcker, lyssna på musik, gå på bio, disko eller dans och att motionera (bland annat ingår cykel, skidor, gym- och simhallsbesök). Även om samma aktivitet och produkt tagits med i flera åldersgrupper har vi tagit hänsyn till att det kan finnas behov av olika varianter och antal av produkten, beroende på vilken ålderskategori det handlar om.

Samma kostnader för båda könen

Beräkningarna av fritidskostnaderna är endast uppdelat utifrån ålder. Alla behöver motion, avkoppling och stimulans och det är inte rimligt att det ska kosta olika utifrån kön.

Fritidsprodukter i andra budgetposter

Eftersom konsumtionen i fritidsposten är individanknuten skulle det kunna bli onödigt många exemplar av vissa produkter i flerpersonshushållen. I sådana fall ingår varorna i hushållsanknutna utgiftsposter istället, där mängden av en viss artikel främst avgörs av hushållsstorleken. Abonnemang för olika slag som exempelvis dataspel, strömningstjänster för film och musik finns i posten Medier som är på hushållsnivå.

3.9.5 Mobiltelefon

Under 2020 har kostnaderna för telefoni sett över och resulterat i att vi från år 2021 räknar med att alla personer från 8 års ålder har en egen smart mobiltelefon. Fast telefoni har tagits bort från beräkningarna. Kostnaden för själva mobiltelefonen ligger på individnivå. I beräkningarna ingår en enklare och billigare smart telefon för barn mellan 8–14 år och en lite dyrare för äldre åldersgrupper. Kontantkort har ersatts med familjeabonnemang och kostnaden för det ligger på hushållsnivå.

3.9.6 Barn- och ungdomsförsäkring

I samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå tar vi fram kostnadsbelopp för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Alla barn som går i förskola eller skola har en olycksfallsförsäkring som gäller under skoltid och under vägen till och från skolan. Hur omfattande försäkringen är skiljer sig mellan kommunerna och oftast gäller den inte på fritiden. Konsumentverket har därför tagit med en försäkring, som även avser olycksfall under fritid samt sjukdom. Kostnadsberäkningen gäller ett premiebelopp som kan gälla antingen för en gruppörsäkring eller en individuell försäkring.

3.10 Hushållsgemensamma kostnader

I denna kategori ingår kostnader som används av flera personer i ett hushåll. De utgiftsområden som beräknas utifrån antal personer i hushållet är:

- Förbrukningsvaror
- Hemutrustning med delposterna Radio, TV, Dator, Möbler och armaturer, Laga mat, Duka, Textilier, Rengöra, Underhålla och Övrigt

- Medier till exempel bredband, strömningstjänster, kontorsmaterial och olika typer av abonnemang
- Hemförsäkring
- Hushållsel
- Vatten och avlopp

3.10.1 Förbrukningsvaror

Posten Förbrukningsvaror täcker kostnader för en mångfald av dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet samt av kläder och skor. Vid valet av produkter har vi utgått från skilda aktiviteter i hushållen där förbrukningsvaror behövs såsom viss hantering av livsmedel, rengöring av hemmet, tvätt av kläder och andra textilier, skopputsning etcetera. För diskning finns handdiskmedel då diskmaskin inte ingår i våra beräkningar.

Störst andel av kostnaderna i denna utgiftspost står toalett- och hushållspapper samt tvättmedel för. Förbrukningsvaror omfattar även kostnader för ett flertal andra produkter, såsom batterier, glödlampor, pappersservetter, stearinljus, med mera. Vi har i möjligaste mån valt produkter som antingen är miljömärkta eller inte alltför miljöbelastande, till exempel ingår inte sköljmedel och som rengöringsmedel används såpa. Även vid beräknad förbrukning av varorna har vi tagit hänsyn till miljöeffekter genom att anta en måttlig åtgång. Toalett- och hushållspapper är oblekt miljömärkt returpapper. Vanliga glödlampor har bytts ut mot LED- eller lågenergilampor.

3.10.2 Hemutrustning

I budgetposten Hemutrustning gäller kostnader för olika slags produkter som behövs för ett stort antal ändamål exempelvis för att laga mat, äta, umgås, sova, förvara saker samt att rengöra och vårda kläder, inventarier, bostad etcetera. Konsumentverket har delat in denna omfattande utgiftspost i flera delposter:

- Möbler och armaturer
- Hemtextilier
- Radio, TV, dator mm
- Laga mat
- Duka
- Rengöra
- Underhålla
- Övrigt

De produkter som ingår i budgetposten är i de allra flesta fall sällanköpsvaror med användningstider över ett år. Användningstiderna, liksom mängderna, kan variera efter hushållsstorlek. För vissa produkter är dessutom behovet beroende av antalet rum i bostaden, exempelvis då det gäller taklampor, gardiner och mattor. Vi har i denna utgiftspost även räknat med att hushållen ibland har gäster och därför utökat antalet tallrikar, bestick och stolar. Även en gästsäng ingår i kostnaderna. Eftersom hushållen antas bo i lägenhet i flerbostadshus med gemensam tvättstuga, finns inte tvättmaskin, torktumlare etcetera med i kostnadsbeloppen. Trädgårdsredskap, utemöbler, större verktyg ingår inte heller i beräkningarna.

Möbler och armaturer

Kostnaderna gäller möbler, armaturer samt speglar som behövs för att sova, äta, läsa, umgås och ha gäster etcetera. Dessutom ingår olika möbler för förvaring. En stor del av månadskostnaderna står för soffa och sängar för vuxna.

Laga mat

Utrustning finns för exempelvis förberedelser, tillagning och förvaring av mat. För detta behövs ett stort antal varor, olika husgeråd, några hushållsapparater och dessutom en baskokbok, även om man idag mestadels söker recept på nätet. Kostnaderna inkluderar kaffebryggare, brödrost, elvisp, mikrovågsugn och för hushåll med tre eller fler personer ingår också matberedare.

Duka

Beräkningarna för denna delpost omfattar den utrustning som behövs för att servera, äta och dricka vid olika måltider.

Hemtextilier

Här ingår handdukar, badlakan samt bäddutrustning, dukar, gardiner, rullgardiner, mattor med mera. En stor del av månadskostnaderna utgörs av bäddutrustningen.

Rengöra och Underhålla

I dessa båda delposter finns produkter som krävs för vård av kläder, skor, inventarier och bostad. Här ingår kostnader för städutrustning, strykjärn, olika verktyg etcetera. För hushåll med minst tre personer räknar vi också med kostnader för en symaskin. Disk- och tvättmaskin ingår inte i beräkningarna.

Radio, TV, dator mm

Kostnaderna omfattar bland annat radio, TV, dator och surfplatta. Vi har räknat med en radio, TV och dator per hushåll. När det gäller surfplatta har vi räknat med att hushåll med fyra personer eller fler har två plattor. För alla hushåll ingår dessutom en spelkonsol och skrivare.

Övrigt

Beräkningarna för delposten Övrigt omfattar sådana varor som inte naturligt hör hemma under någon annan post. Här ingår exempelvis termometrar, brandvarnare, stege, vaser, förlängningssladd och julgransutrustning med mera. Dessutom har vi här placerat varor som i och för sig skulle kunna höra till en post för individanknuten konsumtion som till exempel hårtork och resväska. Men då skulle antalet av dessa produkter bli för stort för att motsvara en rimlig konsumtion, om samtliga personer som använder dem i en familj skulle ha ett eget exemplar.

3.10.3 Medier

Kostnader för abonnemang på bredband, familjeabonnemang för mobiltelefon, streamingtjänster för musik, film och TV ingår i Medier. Bredband ingår med två olika hastigheter, ett lägre för hushåll med en till tre personer och ett med högre hastighet för hushåll med fyra personer eller fler. Datorspel och sällskapsspel används ofta av

både barn och vuxna och ingår också i denna kostnadspost. I hushåll med fler än fyra personer ingår fler spel än för hushåll med färre personer. Denna post täcker även utgifter för en mindre mängd kontorsmaterial, brev och porto. Beräkningen omfattar också kostnader för en helårsprenumeration på en dagstidning (papperstidning inkl. digital version alla dagar).

3.10.4 Hemförsäkring

Beräkningarna gäller för hushåll som bor i hyreslägenhet. Kostnaderna baseras på de fyra största försäkringsbolagens premier för försäkringsbelopp som tagits fram i samarbete med Konsumenternas försäkringsbyrå. Premierna avser en vanlig hemförsäkring, det vill säga inklusive rättsskydd, reseförsäkring, ansvarsförsäkring och allrisk.

Våra beräkningar utgår ifrån följande bostadsstorlekar för hushåll med:

- 1 person, 2 rum och kök, cirka 60 kvm
- 2 personer, 2 rum och kök, cirka 60 kvm
- 3 personer, 3 rum och kök, cirka 70 kvm
- 4–5 personer, 4 rum och kök, cirka 90 kvm
- 6–7 personer, 5 rum och kök, cirka 110 kvm

Försäkringspremierna är olika höga beroende på var i landet man bor. Högst är premien i storstadsområden där riskerna är större för bland annat inbrott och skadegörelse. På landsbygden är premierna lägre. Med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå beräknas genomsnittlig premiekostnad för de olika hushållsstorlekarna för följande tre olika ortstyper:

- storstad: fler än 200 000 invånare
- mellanstor stad: mellan 50 000 och 200 000 invånare
- mindre tätort: färre än 50 000 invånare

3.10.5 Hushållsel

Kostnader för hushållsel finns beräknade för olika hushållsstorlekar och gäller för elanvändning i lägenhet. I posten hushållsel ingår exempelvis elkostnaden för belysning, kyl och frys, matlagning och disk, tvätt och torkning, TV och dator. Kostnaderna baseras på beräkningar och mätningar av elanvändningen som Energimyndigheten har låtit genomföra. Elpriset grundas på statistik från Statistiska centralbyrån.

3.10.6 Vatten och avlopp

Kostnaden för vatten och avlopp finns beräknade för olika hushållsstorlekar och gäller för vattenanvändning i lägenhet. Här ingår vattenanvändning vid personlig hygien, wc, disk samt mat och dryck. Vattenanvändningen har beräknats utifrån uppgifter från Svenskt vatten och därifrån hämtas även uppgifterna om vatten- och avloppstaxan.

4 Förbrukningslistor och Öppna data

Detaljerade förbrukningslistor har upprättats med uppgifter om de varor och tjänster som ingår i beräkningarna. Här finns användningstid, behov för varje vara och tjänst samt en närmare produktbeskrivning. Dessutom framgår respektive produkts inköpsställe, förpackningsstorlek och inköpspris per förpackning.

Utifrån varan eller tjänstens pris, mängd och användningstid beräknas en kostnad per år och per månad. Samtliga uppgifter finns att se och hämta ut som excel- eller csvfil på Konsumentverkets webbplats under Öppna data.

5 Prisinsamling, konsumentprisindex och prognos

5.1 Prisinsamling

För att beräkningarna ska vara giltiga i så stor del av landet som möjligt prismäter vi huvudsakligen hos rikstäckande försäljningskedjor som i stort sett har samma sortiment och priser i sina butiker. Inköpsställena ska återspegla hushållens faktiska butiksväl samt ha rimlig prisnivå. Därför ingår främst större vanliga kedjor. Urvalet av butiker baseras på information som kedjornas omsättning, butikernas antal och lokalisering i landet².

För produkter som inte kan prismätas i kedjor, exempelvis hårklippning, besök i simhall och teater, genomför Konsumentverket en prisinsamling på några tätorter som representerar olika ortsstorlekar och geografiska lägen i Sverige. Prisinsamling av premieavgifter för barn- och ungdomsförsäkring samt hemförsäkring sker med hjälp av Konsumenternas försäkringsbyrå.

5.1.1 Insamling av priser

Det är ordinarie priser som samlas in. Undantag gäller dock för radio, TV, dator etcetera. Dessa varor förekommer så ofta till nedsatta priser som är betydligt lägre än de ordinarie att vi har valt att använda extrapriset.

De flesta priser har tidigare år samlats in i samarbete med Statistiska centralbyråns (SCB) prisintervjuare i Örebro. SCB utför inte längre detta på vårt uppdrag så en konsultfirma har anlitats istället. Under 2019 och 2020 har priser för kläder, skor, fritidsartiklar och artiklar för personlig hygien samlats in i webbutiker. Priser för livsmedel har samlats in i livsmedelsbutiker i Halmstad.

De år som inte faktiska prismätningar görs justeras priserna utifrån del-konsumentprisindex, (del-KPI) från SCB. Utöver KPI läggs också en prognosfaktor som Konjunkturinstitutet tar fram för prisutvecklingen för det kommande året för de olika kostnadsposterna. Kostnadsbeloppen för de olika budgetposterna och person- och hushållsgrupperna avrundas slutligen till jämna tiotal kronor.

Barn och ungdomsförsäkring

I samråd med Konsumenternas försäkringsbyrå har vi beräknat en genomsnittskostnad för barnförsäkringar utifrån tre av de större försäkringsbolagens prislistor med ett försäkringsbelopp på 30 x prisbasbeloppet.

Hushållsel och vatten och avlopp

Prisstatistik om hushållsel hämtas årligen från Statistiska centralbyrån. Uppgifter om vatten- och avloppstaxan hämtas årligen från Svenskt vatten.

² Information hämtad från tidskriften ”Vem är Vem” 2020, fakta om svensk detaljhandel.

Bilagor

Bilaga 1: Konsumentverkets beräknade hushållskostnader per månad, 20222

Bilaga 1: Konsumentverkets beräknade hushållskostnader per månad, 2022

Hushållets gemensamma kostnader per månad

	1 pers	2 pers	3 pers	4 pers	5 pers	6 pers	7 pers
Hushållsel	300	400	530	660	760	870	970
Vatten och avlopp	140	280	420	560	700	840	980
Förbrukningsvaror	120	150	240	280	340	390	440
Hemutrustning	1 180	1 280	1 560	1 970	2 150	2 340	2 460
Medier¹	1 470	1 700	1 930	2 250	2 440	2 630	2 930
Hemförsäkring							
storstad över 200 000 invånare	190	210	240	290	320	360	370
mellanstor stad 50 000–200 000 invånare	140	160	170	210	240	240	260
mindre tätort under 50 000 invånare	120	140	150	180	200	220	220
Summa gemensamma kostnader							
storstad	3 400	4 020	4 920	6 010	6 710	7 430	8 150
mellanstor stad	3 350	3 970	4 850	5 930	6 630	7 310	8 040
mindre tätort	3 330	3 950	4 830	5 900	6 590	7 290	8 000

¹ Medier innehåller familjeabonnemang för mobiltelefon. För hushåll som har barn under 8 år minskas kostnaden för dessa med 190 kr per månad.

Individuella matkostnader per månad

	6–11 mån	1 år	2–5 år	6–9 år	10–13 år	14–17 år	18–30 år	31–60 år	61–74 år	75+ år ²
All mat lagas hemma	1 110	980	1 260	1 830	2 300	2 770	3 040	2 860	2 570	-
All mat lagas hemma utom lunch vardagar	850	730	970	1 410	1 780	2 140	2 350	2 210	1 980	-

² Matkostnaden beräknas med hjälp av de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2012) som visar dagsbehov av energi och näring för olika åldersgrupper. Det rekommenderade dagsbehovet av energi sträcker sig endast upp till 74 år. Konsumentverket kan därför inte presentera några matkostnader från 75 år och uppåt.

Övriga individuella kostnader per månad

	0 år	1–3 år	4–6 år	7–10 år	11–14 år	15–17 år	18–25 år	26–49 år	50–64 år	65+ år
Kläder och skor	720	720	970	980	700	580	520	510	510	490
Fritid och lek	110	210	420	550	550	630	670	650	650	570
Mobiltelefon				70 ³	100	150	150	150	120	90
Personlig hygien	430	670	190	190	380	680	700 ⁴	660	640	600
Barn- och ungdomsförsäkring	190	190	190	190	190	190				
Övrig barnutrustning	950	570	20	20						
Summa kostnader	2 400	2 360	1 790	2 000	1 920	2 230	2 040	1 970	1 920	1 750

³ Gäller för barn från 8 år.

⁴ För 18-23-åringar ska kostnaden minskas med 70 kr/månad på grund av fri tandvård.

Konsument
verket · KO

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad
Telefon: 0771-42 33 00. konsumentverket.se